

## РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Росен Костадинов Стоянов

Професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки

Нов български университет

23.04.2019 година

### На докторска дисертация

на докторант Константин Петров Павлов, с тема на дисертационен труд „Ролята на интернет технологиите и социалните мрежи за гражданското участие в България (на примера на протестите юни 2013-юли 2014 г.)”, Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“, професионално направление 3.1. „Социология, антропология и науки за културата“.

Научни ръководители:

проф. доктор по социология Петя Кабакчиева

проф. д-рпн Нели Огнянова

Дисертацията на Константин Павлов, с тема на дисертационен труд „*Ролята на интернет технологиите и социалните мрежи за гражданското участие в България (на примера на протестите юни 2013-юли 2014 г.)*”, отговаря на формалните изисквания в съдържателно отношение. Представен е и автореферат, представящ коректно и цялостно дисертацията, приносните моменти и основните изводи в текста.

Дисертационният труд на Константин Павлов постига научните стандарти, изисквани по закон, предполага нови посоки в изследването на дигиталността, политическата и гражданска активност онлайн. Представеният за защита текст е постигнал отличен стандарт на теоретическото предизвикателство. Тези достижения са и необходими основания на положителната ми оценка.

Дисертационният труд е разделен в три глави, като Първа глава съдържа теоретичната основа на изследването, Втора глава – неговата методология, а Трета глава е отредена на резултатите от основното и спомагателните емпирични изследвания, както и анализа им. Представени са 39 фигури и 13 таблици. В библиографията са посочени 240 заглавия на английски език и 54 заглавия на български език.

Дисертацията разглежда влиянието на интернет технологиите за формите на гражданско участие в България, като в частност предлага още една интерпретация и оценка в контекста на протестите, започнали на 14 юни 2013 г. и продължили до 24 юли 2014 г.

Целта на дисертацията е да установи как формите на гражданско участие са се повлияли от използването на интернет технологии и социални мрежи от протестиращите граждани в протестите между 14 юни 2013 г и 24 юли 2014 г. (с.17).

Основната хипотеза в дисертацията е, че интернет технологиите и в частност използваните социални мрежи в интернет не са просто маргинален фактор, а имат съществено значение за интензивността, формите и обхвата на гражданското участие по време на антиправителствените протести в България през 2013-2014 г., като предизвикват появата на нов социален актьор – мрежовото социално движение (с.18).

Конкретният изследван случай пита как интернет технологиите променят демократичното развитие и в частност – гражданското участие, а един от основните авторови въпроси е – Какво промени Интернет в гражданското участие и какво промениха протестите?

Създаването на политически субект от протестното движение, който би могъл да се пребори за властта (по Морозов) е представен от автора като „единствена хипотеза, водеща до успех на протестните действия, а евентуално и до положителна оценка за ролята на интернет технологиите и социалните медии в гражданското участие“.

Коректно е поставена и под научно съмнение универсалността на дигиталната панацея – „платформи, които по принцип не са предназначени за тази цел, имат сравнително скромни възможности и непрозрачни алгоритми, именно по отношение на формите на онлайн демокрацията“.

В същото време докторант Павлов не пропуска да напомни, че „Същевременно, това е оптимистичен поглед върху интернет средата, тъй като ако средата не може да се отвлече, непрозрачността на алгоритмите и вмъкването на символи и фактичности всъщност въвежда възможности за цензура онлайн или поне на прикрит пазарен интерес“ (с.21).

За целите на настоящата работа е използвана по-стеснената политологична дефиниция (по Карпентиер) като „властови взаимоотношения между привилегирани и непривилегирани актьори във формални или неформални процеси по вземане на решения“. Така, под гражданско участие докторантът разбира „само тези действия,

които гражданите предприемат, за да повлияят на политическите решения на властта, още повече че това ще става на примера на протестни действия“ (с.25).

Лично аз намирам известна флукуация във възприемането, научното осмисляне и практическото приложение на философията на мрежата – от една страна за начина, по който е замислена, и от друга сегашния ѝ вид, придобит след множество политически, и не само, намеси в нейната структура и функциониране. Ето затова не харесвам много Кастелс. Автор, анализирал дигиталното в годините на неговото едва-едва прохождение. Да не говорим, че този е по-скоро от кликата на Маршъл Маклуън и Зигфрид Кракауер... Но това е друг разговор.

Докторант Павлов показва определено високо равнище на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература, като подхожда коректно при цитирането на представителен брой автори – в библиографията са посочени: 240 заглавия на английски език и 54 заглавия на български език.

Налице е обоснован и разработен теоретичен модел на изследването. Избраната методология и методика на изследване съответства с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Изследователски задачи, а именно: да бъдат анализирани формите на гражданско участие в интернет среда; да се посочат техните основни характеристики и зависимости, да се установят количествените и качествените измерения на влиянието на интернет технологиите – и в частност на социалните мрежи върху протестните събития в България в периода юни 2013 г. – август 2014 г.; да се анализира динамиката на развитието им; да се предложи методология за изследване на формите на гражданско участие в интернет, както и на социалната промяна, предизвикана от интернет технологиите, са добре замислени и изпълнени.

Това от своя страна ми дава основание да оценя по достойнство собствения принос на докторанта при събирането и анализирането на емпиричните данни.

Достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд е несъмнена, макар и да има определени невъзможности при обективизирането на анализа на базата проверка на представените данни – вече сайт ДЕОС.бг не функционира, danswithme.com също. danswithme.eu работи, но явно не се поддържа.

Потвърждавам твърдението в текста, че „потвърдено е твърдението на Мануел Кастелс за съществуването на мрежови социални движения, притежаващо характера на

обща хипотеза. В настоящото изследване това твърдение е операционализирано и емпирично верифицирано в случая с разглежданите български протести #ДАНСwithme“.

Приносните моменти са екзактно описани и научно, текстово и изследователски доказани и достигнати, а именно:

- Методологично е разработен и емпиричният инструмент за изследване на това твърдение на Кастелс, като по този начин тезата му е направена проверима и в други контексти
- Установено е наличието на вложени вирални цикли в протестната комуникация.
- Установена е ясна темпорална взаимовръзка между гражданско участие онлайн и офлайн в български условия.
- Създаден е стандарт, по който могат да се провеждат сходни изследвания чрез изследване на разминаването между промотирано и вирално съдържание.

От предоставения текст ясно личи, че кандидат докторантът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност, както и способности за самостоятелни научни изследвания.

Личното му участие в приносите е безспорно. Авторефератът съответства на с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Публикациите по дисертационния труд са общо 5 на български език и 4 на английски език, което е и достатъчно на този етап.

Публичните изяви, телевизионните интервюта и обществената ангажираност на колегата Павлов ми дават основание да приема представения за защита текст и като лично преживян, осмислен и персонално значим.

Ще си позволя да дам някои препоръки, да отправя известни забележки и да задам конкретни въпроси, които в никакъв случай няма да накърнят достойнствата на дисертацията на докторант Павлов.

Тъй като на не едно и две места имаме директни цитати на автори явно от езика, на които са книгите им в оригинал, бе хубаво да се упомене (под черта например), че преводът е авторски.

На места авторът като че ли уеднаквява „ангажираност“ и „активност“, а те са явно две различни неща.

Щеше ми се да видя в предоставения текст не толкова бегла аналогия и анализ в сравнителен план с подобни протестни движения извън България – occupywallstreet, жълтите жилетки и т.н.

По отношение на твърдението, че подобни протести нямат лидери – и все пак безспорно е участието на ограничен кръг хора в конвенционалните медии като говорители на тези протестни движения.

И няколко кратки, нетрудни за нивото, показано в текста, въпроса:

1. Защо в текста се употребява „вирално“, а не „вирусно“?
2. Към 22.04.2019 г. страницата на Да, България във ФБ има 74,392 харесвания и 75,391 последователи. Гласувалите за листа за Евроизборите са 5896 човека. Моля за кратък коментар.
3. Сред колко души е проведено вътрешното проучване чрез онлайн анкета на „Да, България!“?
4. До какво в крайна сметка може да доведе това трансформиране, конвергенция и цялостна стратегическа промяна към дигиталност – конвергенция на гражданско участие или ерозия на конвенционалните му форми?

### **Заклучение.**

Уважаеми членове на научното жури, с настоящото приемам предложението дисертационен труд на тема „*Ролята на интернет технологиите и социалните мрежи за гражданското участие в България (на примера на протестите юни 2013 – юли 2014 г.)*“ и ще гласувам с „ДА“ докторант Константин Петров Павлов да придобие научната и образователна степен „доктор“, професионално направление 3.1. „Социология, антропология и науки за културата“.

23.04.2019 г.

С уважение:.....

проф. д-р Росен К. Стоянов